

การพัฒนาอาชีพการเกษตร ในโครงการพัฒนาจังหวัดชัยนาท

Agricultural Improvement under Chai Nat's Development Projects

วิโรจน์ ชลวิริยะกุล⁽¹⁾ สมโภช สิริรัตน์⁽¹⁾

บทคัดย่อ

การพัฒนาอาชีพการเกษตรเพื่อการกระจายได้ของงบประมาณส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น จังหวัดชัยนาท เป็นการกระจายอำนาจในการบริหารและการตัดสินใจในระดับจังหวัด โดยจัดทำโครงการเพื่อการแก้ไขปัญหาและเป็นความต้องการของประชาชนชาวชนบทอย่างแท้จริง จังหวัดชัยนาทได้จัดสรรงบประมาณในการพัฒนาอาชีพการเกษตรในโครงการพัฒนาจังหวัดตั้งแต่งบประมาณปี 2535 ถึงงบประมาณปี 2537 รวมเป็นเงิน 110,659,784 บาท

การจัดสรรงบประมาณสำหรับโครงการพัฒนาอาชีพเพื่อการกระจายรายได้ภาคการเกษตรในปีงบประมาณ 2535, 2536 และ 2537 เป็นเงิน 1,749,290 บาท (4.2%) 4,598.662 บาท (11.2%) และ 4,077,205 บาท (14.2%) ตามลำดับ โดยมีโครงการพัฒนาอาชีพ จำนวน 8, 22 และ 15 โครงการตามลำดับ ได้ทำการประเมินผลโครงการที่ดำเนินงานในปีงบประมาณ 2536 พบว่าโครงการพัฒนาอาชีพการเกษตรได้ผลเป็นที่น่าพอใจ มีโครงการพัฒนาการเกษตรผสมผสานใน 6 อำเภอ โครงการส่งเสริมเลี้ยงโคนม โครงการเลี้ยงปลาในบ่อ โครงการจัดไร่นาเพื่อการส่งเสริมอาชีพ และอนุรักษ์ธรรมชาติและโครงการปลูกไม้ผลเพื่อลดพื้นที่นาปรังที่ได้ผลเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ 84.7% เทคโนโลยีของโครงการ 80.2% และมีผลตอบแทนการลงทุน 79.5% รวมทั้งเป็นที่ยอมรับของเกษตรกร 85.7% ซึ่งนับว่าสูงมาก และมีความมั่นใจที่เกษตรกรจะยึดเป็นอาชีพได้ 73.5%

สำหรับอุปสรรคในการดำเนินงานของโครงการมีบ้างเล็กน้อย อาทิ เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอและไม่เข้าใจระเบียบบ้าง 13.6% และ 12.7% ตามลำดับ รวมทั้งการจัดทำโครงการ 9.8% ด้านงบประมาณ หน่วยงานเห็นว่าอุปสรรคเกี่ยวกับบบบริหารโครงการ ในการดำเนินงาน 17.3% และน้ำมันเชื้อเพลิง 16.4% และการจัดสรรงบประมาณปี 2536 ล่าช้า 15% ด้านเกี่ยวกับเกษตรกร มีอุปสรรคในการปฏิบัติตามคำแนะนำของโครงการ 8.8%

คำนำ

การพัฒนาชนบทของประเทศตั้งแต่ปีงบประมาณ 2535 เป็นต้นมา รัฐบาลได้ให้อำนาจและบทบาทแก่ส่วนราชการส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นในการบริหารและการตัดสินใจมากยิ่งขึ้น

(1) สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดชัยนาท 17000 โทร. 411021 โทรสาร 411092

ขึ้น โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ 9 เมษายน 2535 ได้จัดสรรงบประมาณสนับสนุนส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น (โครงการพัฒนาจังหวัด) ไปสู่ 72 จังหวัด ในปีงบประมาณ 2535 เป็นวงเงิน 6,000 ล้านบาท เพื่อการพัฒนาโครงการ 3 ประเภท คือ 1) น้ำกิน-น้ำใช้ 2) พัฒนาอาชีพเพื่อการกระจายรายได้และ 3) อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำหรับปีงบประมาณ 2536 ได้จัดสรรงบประมาณ เป็นวงเงิน 6,000 ล้านบาทและในปีงบประมาณ 2537 ได้จัดสรรงบประมาณวงเงินอีก 4,200 ล้านบาท โดยปี 2537 เพิ่มประเภทโครงการลงทุนจังหวัดหรือการแก้ไขปัญหาเร่งด่วนของจังหวัดรวมเป็น 4 ประเภท ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาชนบทโดยเน้นการให้จังหวัดเป็นผู้ริเริ่มโครงการและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรใกล้ชิดกับประชาชน การกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค และการแก้ไขปัญหาและเป็นความต้องการของประชาชนในชนบทได้อย่างแท้จริง

จังหวัดชัยนาทปี 2537 มี 6 อำเภอ 50 ตำบล 440 หมู่บ้าน มีประชากร 327,906 คน มีเนื้อที่การเกษตร 1,176,384 ไร่ เป็นเขตชลประทาน 827,410 ไร่ (70.3%) และเขตอาศัยน้ำฝน 348,974 ไร่ (29.7%) ซึ่งในปี 2535, 2536 และ 2537 จังหวัดได้รับงบประมาณสนับสนุนส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นเป็นเงิน 40,959,852, 41,000,000 และ 28,699,932 บาท ตามลำดับ ซึ่งการจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาโครงการแต่ละประเภทที่กล่าวมา โดยผู้ว่าราชการจังหวัดชัยนาท ประธานคณะกรรมการพัฒนาจังหวัด (กพจ.) ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณากลับกรองโครงการแต่ละประเภท ที่เน้นการให้แนวทางจัดทำแผนงานและการกลับกรองพิจารณาโครงการที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อจังหวัดรวมทั้งการติดตามและประเมินผลโครงการ เพื่อเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการพัฒนาจังหวัด สำหรับพิจารณาตัดสินใจต่อไป

การศึกษาการพัฒนาอาชีพการเกษตรในโครงการพัฒนาจังหวัดชัยนาทครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการประเมินผลโครงการประเภทพัฒนาอาชีพเพื่อการกระจายรายได้ภาคการเกษตรที่ดำเนินงานในปีงบประมาณ 2536 สำหรับใช้ในการส่งเสริมและพัฒนา รวมทั้งการขยายผลในการประกอบอาชีพการเกษตรที่เหมาะสมในจังหวัดชัยนาทให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

วิธีการดำเนินงาน

ทำการศึกษาโครงการพัฒนาอาชีพเพื่อการกระจายรายได้ภาคการเกษตรในจังหวัดชัยนาทปีงบประมาณ 2536 ระหว่างเดือนตุลาคม 2535 ถึงเดือนธันวาคม 2536 รวมระยะเวลา 15 เดือน โดยการศึกษาเริ่มจากการดำเนินงานของคณะกรรมการพิจารณากลับกรองโครงการพัฒนาอาชีพเพื่อการกระจายรายได้ของงบประมาณสนับสนุนส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นจังหวัดชัยนาท โดย ร.ต.วิรุฬห์ พรหมายัน ผู้ว่าราชการจังหวัดชัยนาท ได้แต่งตั้งให้เกษตรและสหกรณ์จังหวัดชัยนาท เป็นประธานคณะกรรมการกลับกรองฯ โดยมีคณะกรรมการฯ จากหัวหน้าส่วนราชการในและนอกสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในจังหวัด รวม 12 คน ซึ่งได้มีการชี้แจงหลักเกณฑ์และวิธีการเสนอโครงการ การจัดทำของงบประมาณประจำปี และพิจารณากลับ

กรองโครงการแล้วเสนอคณะกรรมการพัฒนาจังหวัดเพื่อพิจารณาอนุมัติต่อไป

สำหรับโครงการพัฒนาอาชีพการเกษตรที่ส่วนราชการและหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในจังหวัดชัยนาท ได้รับจัดสรรงบประมาณในปีงบประมาณ 2535, 2536 และ 2537 เป็นเงิน 1,749,290 บาท (4.2%) 4,598,662 บาท (11.2%) และ 4,077,205 บาท (14.2%) ตามลำดับ ซึ่งมีจำนวนโครงการ 8, 22 และ 15 โครงการตามลำดับ

ปีงบประมาณ 2536 มีโครงการพัฒนาอาชีพภาคการเกษตร โดยขอแยกโครงการเป็น 2 ลักษณะ 1) โครงการพัฒนาอาชีพการเกษตรโดยตรง เป็นโครงการที่เกษตรกรดำเนินงานเอง ได้ 14 โครงการ มีงบประมาณ 2,968,744 บาท (7.2%) และ 2) โครงการสนับสนุนพัฒนาอาชีพการเกษตรเป็นโครงการที่หน่วยงานเน้นด้านบริการและช่วยเหลือเกษตรกร เป็นการพัฒนาอาชีพการเกษตรทางอ้อมมี 8 โครงการ ใช้งบประมาณ 1,629,915 บาท (4.0%) ซึ่งโครงการพัฒนาจังหวัดชัยนาทประจำปี 2536 ได้กระจายในพื้นที่ระดับอำเภอตามตารางที่ 1

ซึ่งโครงการพัฒนาอาชีพการเกษตรได้รับการอนุมัติจาก กพจ. แล้วเสนอผ่าน กชช.ภ. เห็นชอบแล้วจะแจ้งผลเห็นชอบให้ กพจ. เพื่อแจ้งหน่วยงานดำเนินการปฏิบัติซึ่งเป็นไปตามคู่มือการปฏิบัติงานโครงการพัฒนาจังหวัดปี 2536 และจังหวัดชัยนาท มอบให้คณะอนุกรรมการกลั่นกรองและสำนักงานจังหวัดชัยนาท เน้นการใช้เงินตามโครงการ โดยจัดทำแผนปฏิบัติการของโครงการ โดยเริ่มจากการประชุมคัดเลือกเกษตรกร การขออนุมัติจัดซื้อ และจัดจ้าง การฝึกอบรมเกษตรกรและมอบปัจจัยการผลิต การติดตามและแนะนำ รวมทั้งการแก้ไขปัญหา การรายงานผลความก้าวหน้าของโครงการ ตามแบบฟอร์ม ง.304 และ ง.304 จ.ของสำนักงานประมาณ

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดชัยนาท ในฐานะผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จังหวัดชัยนาท และประธานคณะอนุกรรมการพิจารณาถ่วงดุลโครงการประเภทพัฒนาอาชีพได้ประสานงานกับคณะอนุกรรมการฯ และหน่วยงานต่างๆ ในการจัดทำโครงการหรือการเปลี่ยนแปลงโครงการ สนับสนุน เร่งรัดติดตามงาน แก้ไขปัญหาของโครงการ นอกจากยังเน้นติดตามและการประเมินผลโครงการเพื่อการปรับปรุง และแก้ไขปัญหาอุปสรรคเพื่อให้โครงการเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรสูงสุดอีกด้วย

สำหรับการประเมินผลโครงการประเภทพัฒนาอาชีพการเกษตรครั้งนี้ โดยทำการสำรวจผลการดำเนินงานและสัมภาษณ์ความเห็นของหัวหน้าส่วนราชการและหัวหน้าหน่วยงานและผู้ปฏิบัติงานรวม 21 คน ที่รับผิดชอบตามแบบที่กำหนดไว้ในเดือนกุมภาพันธ์ 2537 โดยวิธีการให้คะแนน 0 ถึง 100%

ผลการดำเนินงาน

1. ผลการปฏิบัติงานตามโครงการ

1.1 โครงการพัฒนาอาชีพการเกษตร มี 12 โครงการ ได้แก่ โครงการพัฒนาการเกษตรผสมผสาน อำเภอสรรคบุรี อำเภอวัดสิงห์ อำเภอเมืองชัยนาท อำเภอสรรพยา และอำเภอหันคา ที่เน้น

ตารางที่ 1 โครงการประเภทต่างๆ ของงบโครงการพัฒนาจังหวัดชัยนาท ประจำปี 2536

อำเภอ	อำเภอ		ประชากร	โครงการพัฒนาจังหวัดชัยนาท (บาท)					
	ตำบล	หมู่บ้าน		น้ำกิน-น้ำใช้		พัฒนาอาชีพ		อนุรักษ์ทรัพยากร	
				โครงการ	งบประมาณ	โครงการ	งบประมาณ	โครงการ	งบประมาณ
1. เมืองชัยนาท	8	67	57,221	1	4,760,000	9	1,196,005	5	850,058
2. มโนรมย์	7	39	34,268	5	1,273,752	4	506,752	1	220,000
3. วัดสิงห์	10	75	39,697	14	8,470,290	6	666,624	2	383,080
4. สรรพยา	7	52	53,076	3	2,213,000	4	1,118,593	1	210,000
5. สรรคบุรี	7	88	67,394	8	4,705,100	5	975,285	1	220,000
6. ทันทคา	11	119	76,250	21	11,360,100	12	1,641,499	1	160,050
รวม	50	440	327,906	54	32,782,242	40	6,167,758	11	2,250,000

หมายเหตุ รวม 103 โครงการ งบประมาณ 41,000,000 บาท

พื้นที่เป้าหมาย โครงการเลี้ยงปลาในกระชัง โครงการปลูกไม้ผลเพื่อลดพื้นที่การปลูกข้าวนาปรัง โครงการจัดไร่นาเพื่อการส่งเสริมอาชีพ และอนุรักษ์ธรรมชาติ โครงการสาธิตไม้ผลเพื่อการส่งออก ระดับอำเภอ โครงการเลี้ยงปลาในบ่อ โครงการอบรมการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรและโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม มีการปฏิบัติงานตามเป้าหมายได้ 100% ทุกโครงการ และอีก 2 โครงการ คือ โครงการพัฒนาการเกษตรผสมผสาน อำเภอมนोरย์ และโครงการเปลี่ยนนาเป็นสวนที่ปฏิบัติงานตามเป้าหมายได้ 95 และ 98% ตามลำดับ ซึ่งโครงการทั้งหมด 14 โครงการ ได้มีการเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงโครงการให้ประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้นแล้วตามตารางที่ 2

1.2 โครงการสนับสนุนพัฒนาอาชีพการเกษตร มี 7 โครงการ ได้แก่ โครงการรณรงค์โครงการพัฒนาการเกษตรผสมผสาน โครงการจัดตั้งหน่วยงานผสมเทียม อำเภอสรรคบุรี และอำเภอมนोरย์ โครงการคอกสัตว์เคลื่อนที่อำเภอวัดสิงห์ และอำเภอสรรพยา โครงการคลังสำรองอาหารสัตว์ และโครงการสร้างลานตากผลผลิตการเกษตร ที่ปฏิบัติงานตามเป้าหมายได้ 100% ทุกโครงการ มีเฉพาะโครงการคอกสัตว์เคลื่อนที่อำเภอเมืองชัยนาทที่ปฏิบัติงานตามเป้าหมายได้ 90% ทั้งนี้มีอุปสรรคคือ ขาดรถยนต์บรรทุกทุกอุปกรณ์ และมีข้อเสนอแนะว่าควรมีรถเทเลอร์ใส่อุปกรณ์แล้วใช้รถอีแต่น (รถเกษตร) ของเกษตรกรรถลากไปใช้งาน สำหรับโครงการอื่นๆ ไม่มีปัญหาแต่มีข้อเสนอแนะไว้ตามตารางที่ 2

2. ความเป็นไปได้และความเหมาะสมของโครงการ

2.1 ด้านสภาพการดำเนินงาน

1) พื้นที่ดำเนินงาน โครงการพัฒนาอาชีพการเกษตร 14 โครงการ มีความเป็นไปได้และมีความเหมาะสมของโครงการในสภาพพื้นที่ดำเนินงานของโครงการสูงมากถึง 83.7% (ตารางที่ 3) ซึ่งนับว่าสูงมากทั้งนี้เนื่องจากโครงการดังกล่าวได้มีการสำรวจสภาพพื้นที่และปัญหา รวมทั้งเป็นความต้องการของเกษตรกรก่อนจัดทำโครงการเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะโครงการพัฒนาการเกษตรผสมผสานใน 6 อำเภอ เมื่อถึงขั้นดำเนินงานโครงการจึงไม่มีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ดำเนินงาน สำหรับโครงการสนับสนุนพัฒนาอาชีพการเกษตร 8 โครงการ มีความเป็นไปได้และเหมาะสมในสภาพพื้นที่ดำเนินงานสูงมากถึง 91.2% (ตารางที่ 3) ทั้งนี้เพราะเป็นโครงการที่เกษตรกรในพื้นที่มีความจำเป็นต้องใช้บริการจากรัฐ อาทิ การผสมเทียม คอกสัตว์เคลื่อนที่และลานตากข้าว เป็นต้น

2) วิธีการดำเนินงานและเทคโนโลยีของโครงการ โครงการพัฒนาอาชีพการเกษตร 14 โครงการ มีความเป็นไปได้และความเหมาะสมของโครงการในด้านวิธีการดำเนินงานโดยเน้นขั้นตอน และวิธีปฏิบัติงานรวมทั้งเทคโนโลยีที่ใช้ในโครงการสูงถึง 80.8% (ตารางที่ 3) สำหรับโครงการสนับสนุนพัฒนาอาชีพการเกษตร 8 โครงการ มีความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการวิธีการดำเนินงานและเทคโนโลยีสูงมากถึง 91.2% (ตารางที่ 3) ทั้งนี้เพราะวิธีการปฏิบัติงานเป็นขั้นตอนที่หน่วยงานดำเนินงานร่วมกับเกษตรกร จึงทำให้มีความชัดเจนกว่า

ตารางที่ 2 ผลการปฏิบัติงานตามแผนงานของโครงการพัฒนาจังหวัดชัยนาท ปี 2536

1.1 โครงการพัฒนาอาชีพการเกษตร

โครงการ	เป้าหมาย		%ผลการ ดำเนินงาน	ปัญหาอุปสรรค	แนวทางแก้ไขหรือข้อเสนอแนะ
	ปริมาณ	หน่วย			
1. พัฒนาการเกษตรผสมผสาน อำเภอสรรคบุรี	8/300	กิจกรรม/ราย	100	การปล่อยปลาล่าช้า ทำให้ปลา โตไม่ทันจับเมื่อน้ำแห้งก่อน ฝนตกน้อยและทิ้งช่วง ต้นไม้ ผลตายมาก	เน้นการปล่อยปลาต้นฤดูฝนและ ขนาดตัวใหญ่ 5-7 ซม. ขุดสระไว้ในไร่นาเกษตรกร
2. พัฒนาการเกษตรผสมผสาน อำเภอวัดสิงห์	9/91	กิจกรรม/ราย	100	-	-
3. พัฒนาการเกษตรผสมผสาน อำเภอเมืองชัยนาท	9/150	กิจกรรม/ราย	100	-	-
4. พัฒนาการเกษตรผสมผสาน อำเภอสรรพยา	10/150	กิจกรรม/ราย	100	-	การจัดซื้อจัดจ้างบัญชีภูมิภาค ควรให้หน่วยงานปฏิบัติงานแยก ชื่อกันเอง
5. พัฒนาการเกษตรผสมผสาน อำเภอโมโหมัย	9/130	กิจกรรม/ราย	100	การเปิดร้านค้าสหกรณ์พื้นที่ กลุ่มเกษตรกรเป็นการแย่ง ลูกค้ากัน	ควรให้กลุ่มเกษตรกรดำเนิน กิจกรรมร้านค้าสหกรณ์
6. พัฒนาการเกษตรผสมผสาน อำเภอหันคา	13/200	กิจกรรม/ราย	100	ฝนทิ้งช่วงนานผลผลิตพืช เสียหาย	เน้นการขุดบ่อบาดาล และ ขุดสระไว้ในไร่นา
7. เลี้ยงปลาในกระชัง	6/6	กระชัง/ราย	100	ปลาถูกบักกูดไม่เหมาะสมใน การเลี้ยงในกระชังเพราะหาง กันตายเป็นส่วนใหญ่	ควรเลี้ยงปลาในกระชัง

ตารางที่ 2 (ต่อ)

โครงการ	เป้าหมาย		%ผลการ ดำเนินงาน	ปัญหาอุปสรรค	แนวทางแก้ไขหรือข้อเสนอแนะ
	ปริมาณ	หน่วย			
8. ปลูกไม้ผลเพื่อลดพื้นที่ นาปรัง	133/60	ไร่/ราย	100	-	ควรมีบ่อบาดาลและสระน้ำ ไว้ใช้ช่วงฤดูแล้ง
9. จัดไร่นาเพื่อการส่งเสริม อาชีพและอนุรักษ์ธรรมชาติ (อบรม)	3/150	ครั้ง/ราย	100	เกษตรกรไม่มาตามเวลานัด ในการฝึกอบรม	ควรเปิดอบรมให้เหมาะสมกับ เวลาที่เกษตรกรพร้อม
10. สวัสดิ์ไม้ผลเพื่อออกาส่งออก ระดับอำเภอ	110/55	ไร่/ราย	100	ต้นไม้ตายมากเนื่องจากฝนทิ้ง ช่วงนาน	ควรจัดพันธุ์ไม้ผลซ่อมในฤดูฝน
11. เสี่ยงปลาในบ่อ	6/6	บ่อ/ราย	100	บางแห่งมีน้ำขังน้อย	ควรปล่อยปลาขนาด 5-7 ซม. อย่างน้อยควรมีน้ำ 6-7 เดือน
12. อบรมการใช้เครื่องจักรและ การเกษตร	8/400	ครั้ง/ราย	100	จัดอบรมแล้วงบประมาณล่าช้า ต้องสำรองจ่ายไปก่อน	ยืมสหกรณ์การเกษตรจ่ายก่อน
13. ส่งเสริมการเลี้ยงโคนม (ผสมเทียมและอบรม)	1/70	เครื่อง/ราย	100	-	ควรมีระยะฝักอบรมนานกว่า 2 วัน เป็น 5 วัน เพื่อการฝึกปฏิบัติ ได้ดีด้วย
14. เปลี่ยนนาเป็นสวน	115/11	ไร่/ราย	98	ขาดแคลนน้ำทำให้ต้นไม้ไม่ โตเท่าที่ควร	ควรมีบ่อบาดาลหรือบ่อบอกใน ไร่นา
เฉลี่ย (1-14)			99.5		

ตารางที่ 2 (ต่อ) ผลการปฏิบัติงานตามแผนงานของโครงการพัฒนาจังหวัดชัยนาทปี 2536

1.2 โครงการสนับสนุนพัฒนาอาชีพการเกษตร

โครงการ	เป้าหมาย		%ผลการ ดำเนินงาน	ปัญหาอุปสรรค	แนวทางแก้ไขหรือข้อเสนอแนะ
	ปริมาณ	หน่วย			
1. รณรงค์โครงการพัฒนา การเกษตรผสมผสาน	1/1,000	วัน/ราย	100	-	ควรมีการถ่ายทอดความรู้โดยให้ เกษตรกรได้เห็นของจริง
2. จัดตั้งหน่วยผสมเทียม อำเภอสรรคบุรี	500/500	ตัว/ราย	100	ไม่มีไนโตรเจนเหลวใช้ ต่อเนื่อง	ขอสนับสนุนจากกรมปศุสัตว์ ในการจัดหาซื้อไนโตรเจนเหลว
3. จัดตั้งหน่วยผสมเทียม อำเภอโมรเมย์	500/500	ตัว/ราย	100	-	-
4. คอกสัตว์เคลื่อนที่ อำเภอวัดสิงห์	4,000/500	ตัว/ราย	100	-	ควรมีคอกสัตว์เคลื่อนที่เพิ่ม เพื่อใช้ได้เพียงพอในอำเภอ
5. คอกสัตว์เคลื่อนที่ อำเภอเมืองชัยนาท	1,500/300	ตัว/ราย	90	ไม่มีรถยนต์บรรทุกเครื่องมือ	ควรมีรถอีแต่นเกษตรลาก อุปกรณ์แล้วใช้รถอีแต่นเกษตรลาก
6. คอกสัตว์เคลื่อนที่ อำเภอสรรพยา	1,500/300	ตัว/ราย	100	-	มีคอกสัตว์ 1 ชุด ไม่พอต่อความ ต้องการใช้ในระดับอำเภอ
7. คลังสำรองอาหารสัตว์	1/6,000	โรง/ฟ่อน	100	-	อัดฟางข้าวเก็บไว้โรงเก็บเพื่อช่วยเหลือ เมื่อเกิดภัยธรรมชาติ
8. สร้างลานตากผลผลิต ทางการเกษตร	1/3	ลาน/เดือน	100	สหกรณ์การเกษตรเข้าใจว่า ลานตากข้าวที่สร้างไว้ใน สถานที่ของสหกรณ์เป็นของ สหกรณ์	มีการชี้แจงแล้ว และมีการจัดตั้ง คณะกรรมการหมู่บ้านนั้นดูแล การใช้ประโยชน์แล้ว

เฉลี่ย (1-8)

98.7

โครงการพัฒนาอาชีพการเกษตร ซึ่งเป็นการที่เกษตรกรปฏิบัติตามคำแนะนำด้วยตนเอง

2.2 ด้านเศรษฐกิจ

1) ผลตอบแทนต่อการลงทุน โครงการดังกล่าวส่วนใหญ่ยังไม่ได้มีการเก็บเกี่ยวผลผลิต อย่างไรก็ตามการดำเนินงานทำให้มีผลผลิตการเกษตรอยู่ และเมื่อถึงเวลานั้นจะมีผลคุ้มค่าต่อการลงทุนได้ ซึ่งโครงการพัฒนาอาชีพการเกษตร 14 โครงการ มีความเป็นไปได้และความเหมาะสมต่อผลตอบแทนการลงทุนสูงพอควร 78.9% (ตารางที่ 3) ทั้งนี้เพราะโครงการพัฒนาอาชีพการเกษตรในเขตอาศัยน้ำฝน ในปี 2536 สภาพฝนทิ้งช่วงยาวนานผลผลิตเสียหายบ้าง ทำให้โครงการหลายโครงการไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร อาทิ โครงการพัฒนาการเกษตรผสมผสาน อำเภอวัดสิงห์ และอำเภอหันคา โครงการสาธิตไม้ผลเพื่อการส่งออกระดับอำเภอหันคา และโครงการเลี้ยงปลาในกระชัง ซึ่งต้องใช้เทคนิคเฉพาะ ซึ่งเป็นโครงการฯ ที่มีผลตอบแทนต่อการลงทุนระดับปานกลาง 60 ถึง 70% (ตารางที่ 3) โครงการสนับสนุนพัฒนาอาชีพการเกษตรมีความเห็นว่ามีผลตอบแทนต่อการลงทุนระดับสูงพอสมควร 79% ทั้งนี้เพราะโครงการคอกสัตว์เคลื่อนที่อำเภอวัดสิงห์ และโครงการลานตากผลผลิตการเกษตร มีผลตอบแทนจากการลงทุนระดับปานกลาง 60% อยู่รวมใน 8 โครงการด้วย (ตารางที่ 3)

2) การกระจายรายได้ ซึ่งโครงการประเภทพัฒนาอาชีพเพื่อการกระจายรายได้ มุ่งเน้นโครงการพัฒนาอาชีพการเกษตรและโครงการสนับสนุนพัฒนาอาชีพเกษตรกร น่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องการมีรายได้ของเกษตรกรเพิ่มขึ้น และเกษตรกรมีรายได้เกือบตลอดปี ผลการประเมินผลของโครงการพัฒนาอาชีพการเกษตรมีความเป็นไปได้ในการกระจายรายได้สูงพอควร 78.8% (ตารางที่ 3) สำหรับโครงการสนับสนุนพัฒนาอาชีพการเกษตรมีความเป็นไปได้ในการกระจายรายได้สูงถึง 84.2% ทั้งนี้เพราะมีส่วนลดการสูญเสียและเพิ่มผลผลิตในระดับไร่นาเกษตรกรโดยเกษตรกรได้ใช้บริการกันมาก

2.3 ด้านสังคม

1) การยอมรับของเกษตรกร เห็นที่เกษตรกรนำผลโครงการไปใช้ต่อและมีความพอใจต่อโครงการด้วย ทั้งโครงการพัฒนาอาชีพการเกษตร (14 โครงการ) และโครงการสนับสนุนพัฒนาอาชีพการเกษตร (8 โครงการ) มีการยอมรับของเกษตรกรสูงมากถึง 85.8 และ 91.2% ตามลำดับ (ตารางที่ 3) ทั้งนี้เพราะโครงการทั้งหมดมีประโยชน์ต่อเกษตรกร ทำให้ประชาชนได้มีอาชีพการเกษตรที่เพิ่มขึ้น และมีผลกระทบต่อเกษตรกรโดยตรง ซึ่งเป็นการให้โอกาสประชาชนได้มีอาชีพใหม่ๆ

2) การยึดเป็นอาชีพของประชาชน การที่เกษตรกรดำเนินงานในโครงการฯ แม้ว่ายังไม่ได้รับผลผลิตขณะประเมินผลก็ตาม อย่างไรก็ตามความเป็นไปได้ของโครงการฯ ที่หน่วยงานรับผิดชอบได้พิจารณามั่นใจว่า โครงการฯ สามารถขยายผลเป็นอาชีพของประชาชนในจังหวัดได้ คือ โครงการพัฒนาอาชีพการเกษตรได้ 70% และโครงการสนับสนุนอาชีพการเกษตรได้ 75% มีเฉพาะโครงการจัดตั้งหน่วยผสมเทียมและโครงการคลังสำรองอาหารสัตว์ โดยเฉพาะ

ตารางที่ 3 ความเป็นไปได้และความเหมาะสมของโครงการพัฒนาจังหวัดชัยนาท ปี 2536

1.1 โครงการพัฒนาอาชีพการเกษตร

หน่วย: ร้อยละ

โครงการ	สภาพการดำเนินงาน		สภาพเศรษฐกิจ		สภาพสังคม	
	พื้นที่	วิธีการและเทคโนโลยี	ผลตอบแทนต่อการลงทุน	การกระจายรายได้	เกษตรกรยอมรับ	เป็นอาชีพในจังหวัด
1. พัฒนาการเกษตรผสมผสาน						
อำเภอสรรคบุรี	97	87	80	85	92	85
2. พัฒนาการเกษตรผสมผสาน						
อำเภอวัดสิงห์	70	70	80	90	90	40
3. พัฒนาการเกษตรผสมผสาน						
อำเภอเมืองชัยนาท	80	80	60	80	85	100
4. พัฒนาการเกษตรผสมผสาน						
อำเภอสรรพยา	90	80	75	75	70	80
5. พัฒนาการเกษตรผสมผสาน						
อำเภอมโนรมย์	90	90	85	90	90	80
6. พัฒนาการเกษตรผสมผสาน						
อำเภอหันคา	80	80	70	45	60	60
7. เลี้ยงปลาในกระชัง	80	80	60	80	100	60
8. ปลูกไม้ผลเพื่อลดพื้นที่นาปรัง	100	95	95	100	100	100
9. จัดไร่นาเพื่อการส่งเสริมอาชีพและอนุรักษ์ธรรมชาติ	80	70	90	80	100	70
10. ผลิตไม้ผลเพื่อการส่งออก						
ระดับอำเภอ	70	70	70	60	60	65
11. เลี้ยงปลาในบ่อ	80	80	80	80	80	60
12. อบรมการใช้เครื่องจักรกลการเกษตร	90	90	100	80	100	40
13. ส่งเสริมการเลี้ยงโคนม	80	70	80	80	90	60
14. เปลี่ยนนาเป็นสวน	85	90	80	80	85	80
เฉลี่ย (1-14)	83.7	80.8	78.9	78.8	85.8	70

เกษตรกรสามารถยึดเป็นอาชีพบริการผสมเทียม และการอัดฟางข้าวจำหน่ายให้ผู้เลี้ยงโค ได้
ใช้ในสภาพการขาดแคลนอาหารสัตว์ในช่วงฤดูแล้ง

สรุป

โครงการพัฒนาอาชีพการเกษตรในโครงการพัฒนาจังหวัดของงบประมาณสนับสนุนส่วน
ภูมิภาค และท้องถิ่นจังหวัดชัยนาท ประจำปี 2536 ซึ่งได้รับงบประมาณ 4,598,662 บาท จำนวน
22 โครงการ โดยหน่วยงานรับผิดชอบ 29 หน่วยงาน ซึ่งผลการดำเนินงานเป็นที่น่าพอใจทั้ง
โครงการพัฒนาอาชีพการเกษตร 14 โครงการ และโครงการสนับสนุนพัฒนาอาชีพการเกษตร 8
โครงการ โดยมีความเป็นไปได้และเหมาะสมทั้งสภาพพื้นที่ดำเนินงาน วิธีการดำเนินงานสภาพ
เศรษฐกิจและสังคมในระดับสูง 78.8 ถึง 91.2% ซึ่งสูงพอสมควร สำหรับการขยายผลของโครงการ
ก็มีหลายโครงการที่เหมาะสมในระดับอำเภอ และระดับจังหวัด อาทิ โครงการพัฒนาการเกษตร
ผสมผสานใน 6 อำเภอ โครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม โครงการเลี้ยงปลาในบ่อ โครงการจัดไร่
นาเพื่อการส่งเสริมอาชีพและอนุรักษ์ธรรมชาติ และโครงการปลูกไม้ผลเพื่อลดพื้นที่นาปรัง

สำหรับด้านการบริหารโครงการได้เน้นการจัดทำโครงการ การเสนอและอนุมัติโครงการ
การดำเนินงานตามโครงการ การติดตามและรายงานผล การดูแลโครงการสิ้นสุด การมีส่วนร่วม
ของเกษตรกร และการประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่โครงการก็ได้ผลเป็นที่น่าพอใจระดับ 71.9
ถึง 97.1% อย่างไรก็ตามมีอุปสรรคในการปฏิบัติตามคู่มือโครงการพัฒนาจังหวัด การจัดสรร
งบประมาณ รวมทั้งการมีส่วนร่วมของโครงการบ้างเล็กน้อย อาทิ เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอและ
ไม่เข้าใจระเบียบบ้าง 13.6% และ 12.7% ตามลำดับ รวมทั้งการจัดทำโครงการ 9.8% ด้านงบ
ประมาณหน่วยงานเห็นว่าอุปสรรคเกี่ยวกับงบบริหารโครงการ ในการดำเนินงาน 17.3% และควร
มีน้ำมันเชื้อเพลิง 16.4% และการจัดสรรงบประมาณปี 2536 ล่าช้า 15% ด้านเกี่ยวกับเกษตรกร
มีอุปสรรคในการปฏิบัติตามคำแนะนำของโครงการ 8.8%

เอกสารอ้างอิง

- วิโรจน์ ชลวิริยะกุล. 2537. การประเมินผลโครงการพัฒนาอาชีพการเกษตร งบโครงการพัฒนาจังหวัดชัยนาท
ปี 2536. สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดชัยนาท. 26 น.
สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดชัยนาท. 2536. แผนของงบประมาณสนับสนุนส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น
จังหวัดชัยนาท ประจำปี 2536 ประเภทโครงการพัฒนาอาชีพเพื่อการกระจายรายได้. 104 น.

○○○○○○○○○○○○○○